

АХБОРОТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ-ДОЛЗАБ МАВЗУ!

Абдуғафур Ҳотамов

Муҳаммад ал-Хоразмий номидаги ТАТУ Самарқанд филиали доценти

Ёрқиной Мирзалиева

Муҳаммад ал-Хоразмий номидаги ТАТУ Самарқанд филиали 2- босқич талабаси

Аннотация: *Ушбу мақолада, асосан, бугунги кунда жамиятда ахборотлаштириш соҳасидаги муносабатларнинг кенгайиши билан бир қаторда, мамлакатимизда ушбу соҳадаги ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишга қаратилган янги ижтимоий муносабатлар — ахборот хавфсизлигини таъминлаш долзарб масалалардан бирига айланди. Ахборот хавфсизлигини таъминлаш маркази компьютер ҳодисалари бўйича ахборотни йиғиш ва таҳлил қилиш, ахборот хавфсизлигини таъминлашга техник ва консултатив ёрдам бериш бўйича Ўзбекистонда ягона давлат муассасаси ҳисобланиши масалалари кўриб чиқилган.*

Annotation: *In this article, mainly, along with the expansion of relations in the field of informatization in society today, the provision of new social relations — information security, aimed at preventing offenses in this area in our country, has become one of the urgent issues. The Center for information security is considered to be the only state institution in Uzbekistan for the collection and analysis of information on computer phenomena, technical and consultative assistance in ensuring information security.*

Калит сўзлар: *ахборот хавфсизлиги*

Ўзбекистон Республикаси Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги ҳузуридаги “Ахборот хавфсизлигини таъминлаш маркази” давлат муассасаси Ўзбекистон Республикасининг Президентининг “Ўзбекистон Республикасининг Миллий ахборот-коммуникация тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлар тўғрисида” 2013 йил 27 июндаги ПҚ-1989-сонли ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзбекистон Республикаси Алоқа, ахборотлаштириш ва телекоммуникация технологиялари давлат қўмитаси ҳузурида “Электрон ҳукумат” тизимини ривожлантириш маркази ҳамда Ахборот хавфсизлигини таъминлаш маркази фаолиятини ташкил қилиш чора-тадбирлар тўғрисида” 2013 йил 16 сентябрдаги 250-сонли қарорларига мувофиқ ташкил қилинган.

Сўнги 15 йил мобайнида, оддийлиги билан ажралиб турувчи ҳимоянинг усули кенг тарқалди. Турли автоматлаштирилган воситалардан кўп сонли услубиётлар ишлаб чиқилди. Уларнинг ичида энг машҳурлари қуйидагилардан иборат: Англиянинг GOBRA, Германиянинг RA software Tool ва Австралиянинг Method Wars усуллари.

Ушбу методикалар ташкилот ҳимоя тизимининг халқаро стандартлар, яъни ISO 17799–2002 га ёки миллий стандартларга мос равишда баҳолаш имконини беради.

Ахборот хавфсизлигини таъминлаш маркази компьютер ҳодисалари бўйича ахборотни йиғиш ва таҳлил қилиш, ахборот хавфсизлигини таъминлашга техник ва консултатив ёрдам бериш бўйича Ўзбекистонда ягона давлат муассасаси ҳисобланади.

Баҳолаш бошланғич маълумотлар асосида, сифатли шкалалардан фойдаланилиб амалга оширилади. Хавфларни баҳолаш ва бошқариш маълум миқдорий методлари тизими таҳлилининг объектга йўналтирилган усулларга асосланган нозик томонлар маълумотлар базасидан ва махсус ишлаб чиқилган мураккаб ускунавий воситалардан фойдаланилади. Кўрсатилган методларга биринчи навбатда, Англиянинг CRAMM, Американинг Risk Watch ва Россиянинг “Гриф” ва “АванГард” [6] ларни мисол қилиш мумкин. Аммо, таҳлилидан кўринадики, бу методлар миқдорий деб фақат шартли равишда номланиши мумкин. Чунки унда қўлланилувчи балли баҳо субъективлигининг йирик қисмларига эга сифат шкалаларидан яхши эмас. АКТ ахборот хавфсизлиги тизимларини баҳолаш учун асосий усул — бу синфларга ёндашув деб таъкидлаш мумкин. Бу усулда интерваллар шкаласидан фойдаланилади ва асосий параметрларни синфлаш йўли билан балли баҳолашга имкон беради. Олинган сифат катигорияларида чизиқли функциялардан фойдаланилиб, мос равишда айрим миқдорий катталикларга қўйилади.

Ўзбекистон Республикасининг 2 июль 2019 йилдаги «Шахсга доир маълумотлар тўғрисида» қонунида, “Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш ва уларни ҳимоя қилиш чоғида қўлланиладиган ишлов бериш воситаларидан, шу жумладан ахборот технологияларидан қатъи назар юзага келадиган муносабатларга нисбатан татбиқ этилади” деб кўрсатиб ўтилган.

ХУЛОСА

Деярли барча АКТ ахборот хавфсизлиги тизимларини баҳолашда замонавий усуллар кўп меҳнат сарфлашни талаб қилади ва ишларда лингвистик шкала белгилари градацияси сони етарлича асосланмаган. АКТ ахборот хавфсизлиги тизимларини баҳолашда лингвистик шкалалардан фойдаланиш мақсадга мувофиқдир. Мажмуавий баҳолашда эса, лингвистик шкалалар базасида тўлиқ ортоганал семантик фазони қуриш зарур бўлади. Бугунги кунда, ноаниқ баҳоларнинг мақсадга мувофиқлиги шубҳа уйғотмайди. АКТ ахборот хавфсизлиги тизимларини баҳолашнинг замонавий усулларининг жиддий камчиликларига экспертлар билимидан самарали фойдаланилмаганликни киритиш мумкин. Қоида бўйича, нисбатан муҳим кўрсаткичлар ва уларнинг нуқтали қийматлари баҳосини олиш билан чегараланади. Мавжуд ишларда мезонлар туридаги асослашлар деярли йўқ. Унда чизиқли белгини танлаш яхши усул ҳисобланади, бунда нисбатан муҳим кўрсаткичларнинг амалда доимий бўлмаганлиги муҳокама қилинмайди. АКТ ахборот хавфсизлиги тизимларини баҳолашнинг замонавий методлари камчилиги — бу

чегараланган меъёрий услубий базани қўллаб олинган мажмуавийликнинг йўқлигидир. Шундай қилиб, АКТ ахборот хавфсизлиги тизимларини баҳолашнинг замонавий усуллари бир қатор аҳамиятли камчиликларга эга. Буларга, улардан амалий фойдаланишнинг қийинчилиги ва олинган натижалар қийматларини пасайтиради. Ўтказилган таҳлиллардан кўринадики, ҳозирги вақтда баҳонинг объективлиги, мажмуавийлиги ва меҳнат сарфи замонавий талабларни қондирувчи АКТ ахборот хавфсизлиги тизимларини баҳолаш усул ва услубиятлари мавжуд эмас.

АДАБИЁТЛАР:

1. Халмуратов, О. У. Ахборот коммуникация технологияларида ахборот хавфсизлигини баҳолашга ёндашувлар таҳлили / О. У. Халмуратов, Д. К. Тожиев, Д. Ж. Хужамов. — Текст : непосредственный // Техника. Технологии. Инженерия. — 2017. —

2. “ISO 17799/IEC «Code of practice for Information security management». Common Evaluation Methodology for Information Technology Security Evaluation. Part 2: Evaluation Methodology, version 1. 0, August 1999. Evaluation Methodology for the Common Criteria for Information Technology Security Evaluation, version 1. 1a, 19 April 2002.

3. Галатенко В. А. Современная трактовка сервисов безопасности. Jet Info, Информационный бюллетень, № 5, 2004.

4. Андрианов Ю. М., Субетто Д. И. Квалиметрия в приборостроении и машиностроении. Л., 1990.

5. Ганиев С. К. Халмуратов О. У., Detection weighty coefficient of functional requirements classes of standard “security techniques evaluation criteria for IT security”. Кимёвий технология. Назорат ва бошқарув», Халқаро илмий журнал, 2014 № 2